

Betrekken medewerkers bij de uitvoering van de RI&E.

Medewerkers zijn een belangrijke bron van informatie over veiligheid en gezondheid op het werk. Zij hebben belang bij veilige en gezonde werkomstandigheden en zijn mede verantwoordelijk. Door hen te betrekken bij de RI&E werkt u aan hun bewustwording van risico's en hun verantwoordelijkheid daarin. Dit is de basis voor veiligheid en duurzame inzetbaarheid van de medewerkers zelf. Een RI&E wordt er beter van als medewerkers erbij betrokken worden.

De Arbowet 1998 schrijft voor dat werknemers en werkgevers samenwerken bij de uitvoering van het arbobeleid. Bij het ontbreken van een ondernemingsraad (OR) of personeelsvertegenwoordiging (PVT) voert u dit overleg met belanghebbende werknemers.

Dit betekent dat voorafgaand aan de uitvoering van de RI&E bekeken moet worden op welke wijze de medewerkers betrokken worden bij de uitvoering van de RI&E.

U kunt denken aan de volgende drie manieren voor het betrekken van de medewerkers bij het opstellen van de RI&E:

1. Betrekken van medewerkers bij het invullen van de RI&E-vragen zelf.
2. Bespreken van relevante onderwerpen in een werkoverleg.
3. Het door medewerkers laten invullen van een medewerkersvragenlijst.

De drie genoemde vormen voor raadpleging van medewerkers bieden ruimte om tot een eigen invulling te komen. Wel moet duidelijk worden uit de RI&E dat in ieder geval één van deze manieren is toegepast en dat de uitkomsten hiervan zichtbaar zijn in de inventarisatie.

Daarnaast heeft – in grotere bedrijven – de OR of PVT nog formele bevoegdheden. Daarbij kunnen uitkomsten van een raadpleging van medewerkers een goede rol spelen in de bespreking tussen OR / PVT en werkgever.

Doel van de raadpleging van medewerkers is om:

- De *mening* en *beleving* van medewerkers over diverse punten in de risico-inventarisatie te kunnen meenemen, zeker die 'subjectieve' punten (zoals werkdruk, werkdruk is niet 'meetbaar' zonder medewerkers te raadplegen).
- Optimaal gebruik te maken van *kennis*, *ervaringen* en *suggesties* van medewerkers: tegen welke onveilige, lastige of ongezonde situaties lopen zij aan en welke oplossingen vinden zij denkbaar. Zo maakt u dus optimaal gebruik van alle kennis en ervaring in het bedrijf. Daar wordt de RI&E zo volledig en zo bruikbaar mogelijk van.
- Het maken van een RI&E maakt het management / de leiding van een bedrijf extra *bewust* van het belang van gezond en veilig werken. Zo ook zal het raadplegen van medewerkers hen weer eens *bewust maken* van het belang van de risico's en beschermende maatregelen die zij in acht moeten nemen. Daarbij is hun eigen invloed hierop een extra aandachtspunt.
- *Een indruk* te krijgen van wat meer en minder belangrijk is. Dat biedt houvast bij het stellen van prioriteiten in het Plan van Aanpak. Er kan zo ook rekening gehouden worden met datgene wat echt leeft onder het eigen personeel.

De mogelijke keuzes voor het raadplegen van de medewerkers:

1. Keuze 1: Betrekken van medewerkers bij het invullen van de RI&E-vragen zelf.
Dit ligt voor de hand, elke organisatie kan in principe delen van de RI&E met medewerkers samen invullen. Een aantal medewerkers kunnen betrokken worden bij het invullen van de vragenlijsten uit de RI&E. Hun opvattingen worden zo meegenomen in de uiteindelijke beoordeling van de risico's.
2. Keuze 2: Bespreken van relevante onderwerpen in een werkoverleg.
Er is een lijst van aandachtspunten samengesteld, die gebruikt kan worden (zie bijlage 2).
3. Keuze 3: Het door medewerkers laten invullen van een korte vragenlijst (zie bijlage 1).

Bijgaand reiken we een vragenlijst aan die u voor keuze 2 of 3 kunt gebruiken. Voor kleinere bedrijven zal keuze 1 of keuze 2 meestal het beste passen. Keuze 3 is vooral goed toepasbaar als er meer dan 25 werknemers in dienst zijn en een preventiemedewerker is aangewezen die hiermee goed in kaart krijgt wat er leeft.

Uitkomsten van zo'n vragenlijst geven een zinvolle eerste indruk van hoe de medewerkers de situatie ervaren; zo is de vragenlijst ook opgezet. U krijgt zicht op thema's die in bepaalde groepen belangrijk zijn. Daarna moeten deze natuurlijk wel nog verder uitgezocht worden. Bespreek de uitkomsten met de groep medewerkers om te achterhalen wat het knelpunt precies is en welke suggesties zij hebben om dit te verbeteren (Plan van Aanpak). De vragenlijst is niet bedoeld om een diepgaande analyse te maken van werkdruk of welzijnsproblematiek. Hiervoor is voor de sector het instrument 'werkdrukscan' beschikbaar. Door de vragenlijst krijgt u een eerste indruk. Als uit de globale vragenlijst blijkt dat er veel medewerkers aangeven op het gebied van werkdruk of welzijn knelpunten te ervaren, dan zal aanvullend instrumentarium ingezet moeten worden. Raadpleeg hiervoor uw adviseur op het gebied van Arbo/Arbeid en Organisatie om te bepalen wat een goede aanpak zou kunnen zijn (bijvoorbeeld de Arbodienst).

Bijgaand treft u een voorbeeldvragenlijst aan. De vragenlijst bestaat uit een aantal onderdelen: algemene vragen, vragen over gevaarlijke situaties en ongevallen, fysieke belasting, werken op locatie, en werkdruk. Niet elk onderdeel hoeft voor uw situatie van belang te zijn, dus u kunt besluiten delen van de vragenlijst niet te gebruiken. Na elk onderdeel kunt u optellen hoeveel keer 'helemaal eens', hoeveel keer 'eens', .. enz. als antwoord gegeven is. Door de antwoorden van alle werknemers zo op te tellen ziet u wat er gemiddeld gevonden wordt van de situatie. Dit neemt u mee bij het invullen van de RI&E.

Bijlage 1. Arbo-vragenlijst voor medewerkers.

Bekijk de onderstaande vragen en stellingen. Zet een kruis door het antwoord dat voor jou het beste past. Als iets gevraagd wordt wat bij jullie niet van toepassing is, streep de vraag dan helemaal door.

	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	mee oneens	helemaal oneens
Vragen over arbo beleid, voorlichting, communicatie					
Het bedrijf waar ik werk besteedt voldoende aandacht aan gezond en veilig werken.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
Het onderwerp gezond en veilig werken staat regelmatig op de agenda van het werkoverleg.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
Medewerkers worden binnen het bedrijf aangemoedigd om mee te denken over verbeteringen van arbeidsomstandigheden.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
Er wordt binnen het bedrijf goed omgegaan met voorstellen die medewerkers doen over verbetering van arbeidsomstandigheden.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
Het bedrijf geeft medewerkers voldoende instructie en voorlichting over onderwerpen die belangrijk zijn voor gezond en veilig werken.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	Helemaal oneens
Ook tijdelijke medewerkers krijgen goede instructie en kunnen dus zorgen voor hun eigen veiligheid en gezondheid en die van collega's.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
Tel de uitkomsten op: aantal kruisjes per kolom:					
Vragen over gevaarlijke situaties en (bijna)-ongevallen					
Met gevaarlijke situaties wordt bedoeld: plaatsen of werkzaamheden waar zich ongevallen kunnen voordoen of de gezondheid van de medewerker gevaar loopt. Bijvoorbeeld bij: werken met machines/apparatuur/messen/gereedschap, werken op hoogte, werken in besloten ruimten, werken waar veel verkeer is, enzovoorts.					
Ik kan de werkzaamheden in mijn afdelingen geheel veilig uitvoeren (zonder gevaar).	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
Mijn collega's zijn voldoende bewust van het belang van veilig werken.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
Ik weet waar ik gevaarlijke of onveilige situaties moet melden.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
Binnen het bedrijf wordt snel gereageerd op melding van ongezonde of onveilige situaties.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
De machines, installaties en het gereedschap worden goed onderhouden, zodat ze bij gebruik altijd veilig zijn.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	Helemaal oneens
Na (bijna)ongevallen wordt goed bekeken hoe dit in de toekomst voorkomen kan worden.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
De werkruimtes en werkplek zijn binnen het bedrijf altijd zo goed opgeruimd dat ongelukken worden voorkomen.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
Tel de uitkomsten op: aantal kruisjes per kolom:					
Vragen over fysieke belasting					
Met fysieke belasting wordt bedoeld: tillen, duwen, trekken, lang achter elkaar zitten of staan, in ongemakkelijke houdingen werken, snel achterelkaar steeds dezelfde beweging maken. Als dit teveel gebeurt kan dat tot lichamelijke klachten leiden.					
Het bedrijf waar ik werk doet er voldoende aan om medewerkers te beschermen tegen fysiek belastend werk.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
In het bedrijf zijn voldoende hulpmiddelen beschikbaar om overbelasting te voorkomen (bijv. hulpmiddelen om het verplaatsen van lasten te verlichten, werk op hoogte te brengen, stoelen of stasteunen op de werkplek als u daar lang achterelkaar staat, enz.).	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
Ik heb voldoende instructies gekregen over het voorkomen van overbelasting van mijn lichaam.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
Mijn werkzaamheden kan ik voldoende afwisselen en zo voorkomen dat mijn lichaam te lang achter elkaar belast wordt.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
Ik kan het werk doen zonder dat ik hier lichamelijke klachten van krijg.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/ oneens	oneens	helemaal oneens
Tel de uitkomsten op: aantal kruisjes per kolom:					

Bekijk de onderstaande vragen en stellingen. Zet een kruis door het antwoord dat voor jou het beste past. Als iets gevraagd wordt wat bij jullie niet van toepassing is, streep de vraag dan helemaal door.

	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	mee oneens	helemaal oneens
Vragen over welzijn					
Plezier in je werk bereik je door een goede balans in inhoud van je werk, de werkdruk en de samenwerking met anderen.					
Het lukt mij meestal om de hoeveelheid werk in de beschikbare tijd af te maken.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
Ik kan het werktempo voldoende afwisselen in hoog en minder hoog tempo.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
Ik heb na het werk voldoende energie over om nog andere dingen thuis te doen.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	Helemaal oneens
Na een nacht rust sta ik weer voldoende fit op.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
Overwerken, omdat het werk anders niet klaar komt, is binnen het bedrijf een uitzondering (niet meer dan 1 keer per week).	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
Wij kunnen meestal pauze nemen op de afgesproken tijden.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
Als zich problemen in het werk voordoen (storingen e.d.): kunnen wij dit meteen met collega's en leiding bespreken en oplossen.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
De samenwerking met mijn collega's verloopt goed.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	Helemaal oneens
Mijn werk past goed bij mijn kwaliteiten en vaardigheden.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
In mijn werk is er voldoende afwisseling (bijvoorbeeld moeilijke en gemakkelijke taken).	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
In de regel verloopt het werk soepel volgens planning (geen storing, reparaties, verkeerde/te late informatie of bevoorrading).	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
Het samenwerken met tijdelijke krachten verloopt zonder problemen.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
Hoort u wel eens -of maakt u zelf wel eens mee- dat u of uw collega's worden bedreigd (agressie/geweld), geïntimideerd, gediscrimineerd of vaak gepest worden (op bedrijf of onderweg)?	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	Helemaal oneens
Ongewenst gedrag is goed bespreekbaar te maken in ons bedrijf. (pesten, discriminatie, intimidatie, ongewenste seksueel getinte opmerkingen of handtastelijkheden).	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
Ik kan op ondersteuning van mijn leidinggevende rekenen bij problemen op het werk of thuis.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
Tel de uitkomsten op: aantal kruisjes per kolom:					
Vragen gevaarlijke stoffen en biologische agentia					
Bijvoorbeeld accuzuur, schoonmaakchemicaliën, lasrook, dieseluitlaatgassen, stof van het pluimvee, waternevel van verontreinigd water. Met gevaarlijke stoffen of biologische agentia werken betekent dat u in contact komt of kunt komen met stoffen die uw gezondheid kunnen schaden of waar ongevallen/brand door veroorzaakt kan worden.					
In mijn afdeling zijn geen stoffen, damp, rook, waternevel of uitlaatgassen, ik sla dit stuk van de vragenlijst over	(zet een kruis door dit gehele blok)				
Ik weet wat de gevaren zijn van de stoffen of materialen waarmee ik werk.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
Ik weet waar ik binnen het bedrijf de veiligheidsinformatie over de stoffen kan vinden.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
Ik krijg voldoende informatie over de wijze waarop ik veilig kan werken met gevaarlijke stoffen.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	Helemaal oneens
Ik gebruik voldoende beschermende middelen (handschoenen, masker, bril, e.d.) tegen gevaarlijke stoffen en biologische agentia.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
Als ik mijn persoonlijke beschermingsmiddelen niet draag dan word ik daar duidelijk op aangesproken.	helemaal mee eens	mee eens	niet eens/oneens	oneens	helemaal oneens
Tel de uitkomsten op: aantal kruisjes per kolom:					

Tot slot: zie je nog andere punten op het gebied van veilig en gezond werken op jouw afdeling die verbeterd kunnen worden? Dan kun je die hieronder aangeven.

Bijlage 2: Aandachtspuntenlijst Arbo RI&E werkoverleg

Aandachtspunten voor bespreking in het werkoverleg en de personeelsvergadering zijn onder andere:

1. Voorlichting en instructie over risico en beschermende maatregelen.
2. Werkplekinrichting (voldoende plaats, werkhoogte, kun je overal goed bij).
3. Lichamelijke belasting o.a. ongemakkelijke houding, tillen.
4. Schadelijk geluid.
5. Gevaarlijke stoffen, schone lucht.
6. Hygiëne, schone werkkleding, huidproblemen, sanitair.
7. Klimaat (warm, koud, tocht).
8. Gebruiken van persoonlijke beschermingsmiddelen en werkkleding/schoenen.
9. Veiligheid o.a. werken op hoogte, machineveiligheid, elektrische veiligheid, orde en netheid, brandveiligheid, veilig gebruik heftruck, veilige stellingen.
10. Bedrijfshulpverlening, vrijhouden van vluchtwegen en nooduitgangen.
11. Geschikte hulpmiddelen en gereedschappen voldoende beschikbaar.
12. Organisatie van het werk, o.a. planning, beschikbare materialen, storingen, pauzes nemen.
13. Psychische belasting o.a.: te veel/ weinig werk, stress, ongewenst gedrag collega's of buitenstaanders (agressie, pesten, seksuele intimidatie, e.d.), werksfeer.
14. Werk- en rusttijden, opnemen van verlof.
15. Wijze van leidinggeven .
16. Begeleiding bij ziekteverzuim, zelf werken aan gezond blijven.
17. Samenwerking met derden.